

waqgħu, imħabba li dawn baqgħu l-ura fil-ħlas tal-kera. Fuq hekk, il-Gżira giet meħudha mir-Re ta' Sqallija. Mill-24 Malti li kien hemm, xi wħud ġew Malta, oħrajn telqu lejn Sfax. Xi wħud, nissiela ta' dawk il-Maltin li baqgħu f'Lampedusa, għadhom jinsabu hemm, għalkemm dawn il-lum ma jafux jirkellmu bil-Malti.

Dan li għedna fuq Lampedusa ħadnieh mill-kotba ta' Ashby u Sommier. Xi darb'oħra ngibu x'sibna f'manuskritti li ġew f'idejna. Bihom nuru, min seta' kien dak il-wieħed li l-Earl of Sandwich sab iġġammar f'Lampedusa; mita kien semma li l-Balliju de Boccage ħa l-Gżira f'idejh; u x'gens ta' nies kienu dawk li fl-1760 kienu jgħammru f'Lampedusa, nies li minn għala l-kittieba kienu Franciżi, fil-ħin li dawk aktarx li kienu Maltin.

Ġużê Gatt.

DIZZJUNARJU

TAS-SINÔNMI MALTIN

(Jorbot ma' l-Għadd ta' qabel)

Fuq dawn il-prinċipji, jew rwiegel (dawk li tajna fl-aħħar Għadd ta' "Il-Malti") ikunu jistgħu jinħadmu—dejjem bil-għaqal u bi ftit tad-dehen—is-sinônmi l-oħra, nomi u aġġetti-vi bħal ma jidhru fil-mirja li ġejjin :

Nixxieġha, qattara, ċarċara, għajn, fawwara.

Dawn il-ħames kelmiet huma kollha nomi u fil-qalba tagħhom ifissru kollha kemm huma "ħruġ ta' ilma minn xi mkien."

Nixxieġha tfisser *ħruġ ta' ilma* mill-blat, jew minn xi ħaġa oħra, iżda hekk bil-mod li, biex tkun tista' tingeda bih, jeħtieġlek qabel tħallih jingabar f'xi konka.

Il-verb li minnu toħroġ din il-kelma *nixxieġha* jurina ċar xi tfisser minn dawn il-mirja li ġejjin : "Dan iż-żir *inixxi*," "Taħt għafsa qawwija l-metal ukoll *inixxi*. Blata mxebbgħa "tnixxi."

Qattara tfisser *ħruġ ta' ilma*, jew ħaġ'oħra maħlula bħalu, iżda qatra qatra. *Dan iż-żir iqattar* ifisser xi ftit aktar minn *dan iż-żir inixxi*. It-*tnixxi*ja toħroġ bħal għaraq u tista' ma *qattarx*.

Ċarċara tfisser *ħruġ*, jew *uqigħ ta' ilma* aktar qawwi minn dak ta' *qattara*. Il-kelma ġejja mill-ħoss li jagħmel l-ilma, jew maħlul ieħor, mita jinżel xi ftit bil-qawwi u jaqa' fl-art jew fuq ilma ieħor. Ara : "Fis-sienja hemm dejjem *ċarċara* tal ilma." "Jekk inti timla mill-bir u ma żżommx is-satal imwieżen, jagħmel *ċarċara*."

Għajn = *ħruġ ta' ilma*, aktar minn *nixxieġha* u aktar minn *qattara*, iżda li joħroġ bi ftit tas-saħħa u ma jaqta' xejn. Ara : Għamilt iwi kejla u xrobt mill-*għajn*.

Fawwara = *ħruġ ta' ilma* bħal ta' *għajn*, iżda fil-waqt li l-ilma tal-*għajn* joħroġ aktarx mimdud, dak tal-*fawwara* joħroġ mill-art u jbaqbaq u jfur bħal ma jagħmel il-miżjun minn borma jew stanjata tagħli.

Fuq dawn jistgħu jinħadmu wkoll dawn in-nomi li ġejjin :

- Bard (Bruda) kesħa, rezħa, sirda.
- Ĥabel, gumna, ċima, rumnell, siegla.
- Naqra, farka, nitfa, tentufa, niskata, għabra, daqsxejn etc.

Qabel nagħlaq din il-bieċa tan-nomi sinônmi, irrid ingħid fuq "tarf" u "tmiem".

Tarf ifisser l-aħħar *xifer ta' ħaġa* materjali, u aktarx *fil-mimdud*, b.k. *tarf-il-ħabel*; *tarf tal-bejt*; *tarf tat-triq*; iżda mhux *tarf tal-kampnar*; *tarf tas-sigra*; *tarf ta' l-arblu*.

Tmiem, aktarx ta' ħaġa li ma *hix materjali*, fiha nfisha; b.k. *it-tmiem tal-ktieb*, li jfisser *it-tmiem tal-qari* u mhux *it-tarf tal-karta*; *it-tmiem tax-xogħol*; *it-tmiem tal-jum*.

Tarf iġiblek bħal *ħjiel ta' mixi sal-aħħar tal-medda*.

Tmiem iġiblek *ħjiel ta' kedd*, ta' ħela sa kemm ma jibqa' xejn.

Min *jittarra*f, *jiggarra*f.

Min jaħdem bla *mistrieħ*, *jintemm* qabel iż-żmien.

(Jissokta)

Dun Karm